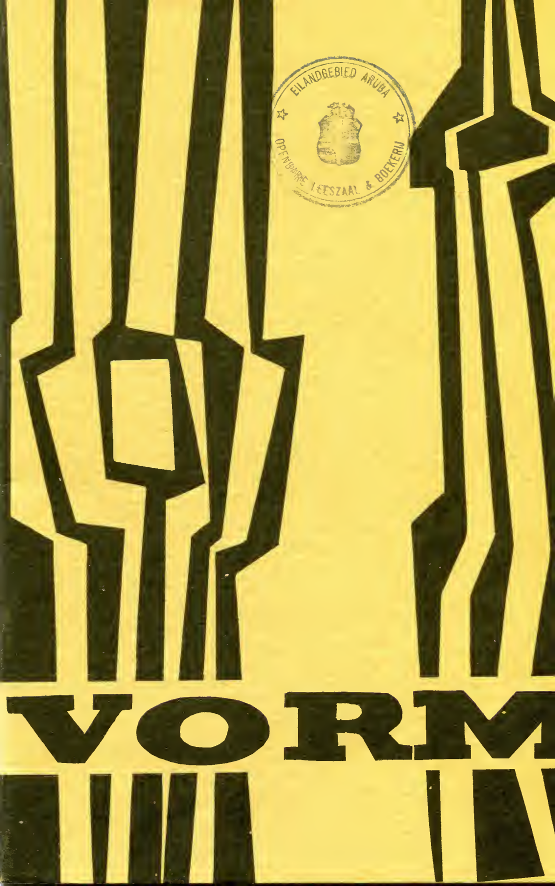

VORM

UITGAVE VAN DE VAKBOND LEERKRACHTEN ARUBA

JAARGANG 3 NUMMER 10 DECEMBER 1972

REDACTIE

hoofdredacteur:	J. F. J. VAN STEEN
secretaris/penningmeester:	O. UYEN, Rooi Bosal
	M. KOK - V.W.O. - HAVO
leden:	Mevr. T. van STEEN-JANSEN - N.O.
	L. LIESTING - B.O.
	M. WEVER - B.B.O.,
	Mej. J. POLAK - V.O.
redactieadres:	Rooi Santo 25

HOOFDBESTUUR VLA

voorzitter:	P. E. CROES - Emmastraat 40, Tel. 1790
secretaris:	
penningmeester:	J. v. DIJK - P.O.B. 517
leden:	J. J. N. KUIPER - VWO/HAVO,
	Mevr. C. Norder - Ledenadministratie en MAVO
	Mevr. T. van STEEN-JANSEN - N.O.,
	J. Heyer - B.B.O.
	H. OPLAAT - B.O., C. BETRAM - B.O. (wnd. secr.)
bestuursadres:	P.O.B. 582 - Oranjestad
vergaderplaats:	ANAAB-kantoor, Zoutmanstraat, Tel. 3511

Van de Redactie

Voor u ligt het laatste nummer van de derde jaargang van Vorm. De redactie heeft getracht in dit nummer het accent enigszins te doen vallen op Kerstmis.

U vindt daarom enige artikelen over deze komende feestelijke dagen van de hand van de collega's Habibe, Henriquez en Odor, terwijl ook een oude bekende, de heer J. Maduro, niet ontbreekt.

Uw speciale aandacht wordt gevraagd voor het artikel „De mens in het Technisch Onderwijs." Met dit artikel als uitgangspunt willen wij, speciaal ook met het oog op Kerstmis, de mens eens centraal stellen en niet zo zeer „de leerkracht" of „de

collega", of welke andere benaming wij elkaar ook plegen te geven, maar gewoon de mens als mens.

Immers Kerstmis is toch wel het meest menselijke feest, en het meest algemene feest zonder bijgedachte of het Kind in de Kribbe nu blank of zwart is geweest, wat velen hier op de Antillen voor Sint Nicolaas toch wel een kennelijk-groot bezwaar levert. Kerstmis daarentegen is het algemene feest in onze samenleving waarbij wij de geboorte van de Mens Christus vieren, en waarene wij met heel ons mens zijn bij zijn betrokken. Een veel gebruikte term: de „medemenselijkheid" is dan ook zeker van toepassing op Kerstmis.

Immers wij zijn medemens van het Kind in de kribbe en zijn ouders, maar dit is niet genoeg. Het is toch o zo eenvoudig medeleven te tonen met de mens van toen, of met de mens in Vietnam nu, dat „kost niets", maar zou het niet veel meer zinvol zijn ons eerst te bezinnen op onze plicht tot mede-menselijkheid t.o.v. de mens in onze directe omgeving.

Hebben wij de uitspraak van wijlen President Kennedy wel verstaan en begrepen: "Don't ask what your country can do for you, but ask what you can do for your country"? Vragen wij ons niet teveel af op wèlke manier wij er „beter van kunnen worden", zonder voor ogen te houden hoe wij de anderen beter kunnen doen worden?

Zeker, het is natuurlijk goed en normaal dat een mens streeft naar vooruitgang ook op sociaal en economisch gebied, en dat een vakbond zich inzet voor de geestelijke en materiële belangen van haar leden, maar daarom juist wil de redactie nu ter gelegenheid van Kerstmis uw speciale aandacht vragen voor de mens in ons onderwijs. Zonder deze bezinning immers is het gevaar niet denkbeeldig dat „homo homini lupus est", de mens voor zijn medemens een wolf is, dat wij de anderen gaan zien als „de andere kant", als degenen die ons kort willen houden, als hen die ons geen positie- of salarisverbetering gunnen, kortom als hen die ons geluk — juist als mens — in de weg staan.

Het zou daarom ook bijzonder jammer zijn als bepaalde groepen — naar de geruchten willen althans — juist dit komende Kerstfeest willen misbruiken om de eigen belangen middels akties te willen doordrijven ten koste van onze gehele Arubaanse samenleving.

Laten wij hopen dat dit slechts geruchten zijn en blijven, niet alleen vanwege het ongemak alleen, maar vooral omdat deze groepen dan blijk geven de zin van Kerstmis volkomen mis te verstaan, hoe gerechtvaardigd wellicht hun eisen ook zijn.

Moge het komende Kerstfeest ons dichter brengen tot onze medemens, juist als mens en moge zich dat in het nieuwe jaar dat komt voortzetten, dan zal het worden wat ik U, mede namens de gehele redactie, toewens een oprecht Gelukkig Kerstfeest en een Gelukkig 1973.

Met dit laatste nummer van de derde jaargang is er tevens een eind gekomen aan het „Stenentijdperk" van Vorm en wel in dubbele zin: Ook de geschiedenis van Vorm heeft — evenals alle geschiedenis — haar moeilijke eerste begin gekend van zoeken en tasten wat het juiste materiaal was, een tijd van veel onderzoeken en het goede behouden of althans daartoe een poging doen. Verder gaat Uw hoofdredacteur er het redactionele bijltje bij neerleggen, zoals u in het

novembernummer al hebt kunnen lezen, en dat met gemengde gevoelens zoals ik u kan verzekeren.

Als mijn opvolger mag ik aan u voorstellen de heer Jutten, die met ingang van de vierde jaargang van Vorm de functie van hoofdredacteur gaat overnemen daartoe benoemd bij besluit van ons hoofdbestuur.

Ik maak graag van de gelegenheid gebruik dank te brengen aan allen die mij in de loop van deze twee jaar ter zijde stonden. Allereerst de leden van de redactie, zowel hen die nu de redactie vormen als ook hen die ooit deel uit hebben gemaakt van de redactie, voor de van hen ondervonden prettige en loyale samenwerking, verder de heer Strick, die steeds klaar stond met zijn tekenpen om ons blad te verluchten, de heer van Veen die menigmaal een artikel fotocopieerde, en mij daardoor het overtypen bespaarde, de VAD en met name de heer Dijsselhof, die mij steeds met zijn ervaring en kennis van zaken hielp en met raad en daad bijstond, zonder hen allen was Vorm zeker niet geworden wat het nu is.

Verder gaat mijn dank uit naar het hoofdbestuur voor het in mij gestelde vertrouwen en de van hen ondervonden zeer prettige samenwerking.

Dank ook aan al onze adverteerders. Zij immers maakten het mede mogelijk dat Vorm in deze vorm kon verschijnen, wat ook van elders beweerd moge worden.

Dank ten slotte aan u allen lezers van Vorm, die door uw vaak enthousiaste reacties ons als redactie een steun waren op de ingeslagen weg voort te gaan.

Dit alles moge misschien wat cliché-achtig lijken en zo van „het hoort er nu eenmaal bij", maar het is niettemin van harte gemeend.

Toen ik — nu ruim twee jaar geleden — bij Antonio's de opdracht tot vorming van een redactie ontving van onze voorzitter de heer P. E. Croes, wist ik nauwelijks wat mij boven het hoofd hing. Ik kan u nu zeggen het viel allemaal erg mee en ik houd er een zeer prettige ervaring aan over.

Tot slot wil ik mijn opvolger en **zijn** redactie heel veel succes toewensen en ik spreek daarbij de hoop uit dat het Vorm gegeven moge zijn onder zijn leiding nog te groeien in omvang en inhoud.

J. F. J. van Steen, hoofdredacteur ■

Kopy voor het januarinummer voor 24 december bij de heer Jutten, Paradera 82.

Van het Hoofdbestuur

• De VLA-felicitatiedienst, waarvan mej. Remmé de leiding had, is afgeschaft. Het bleek niet doenlijk alles bij te houden — veelal werd ook te laat of niet doorgegeven — zodat de VLA bij bijzondere gelegenheden toch verstek moest laten gaan. De sekties zullen nu, dichter bij huis, aan de heuglijke feiten in hun sekties aandacht besteden en indien nodig daarvan het hoofdbestuur in kennis stellen. Contactpersonen, voortaan vreugdevolle en droevige gebeurtenissen van uw leden melden aan uw sektiebestuur. (en denken die dan ook eens aan Vorm?)

• Tijdens de onlangs op Curaçao op hoog niveau gehouden besprekingen over salaris- en onderwijsproblemen is op voorstel van de Minister van Onderwijs een „Ministeriële Commissie ter bestudering van de bevordering van de studiezin op de Nederlandse Antillen" ingesteld. Afgevaardigden van de Minister, de B.C.'s van Aruba en Curaçao, en van de VLC en de VLA zullen erin zitting nemen. Namens de VLA is de heer K. Norder aan de Minister voor deze functie voorgedragen en als diens plaatsvervanger de heer J. Klein. De commissie moet vóór 1 maart 1973 van haar bevindingen verslag uitbrengen aan de Minister.

• De scheidende en nieuwe hoofdredacteuren van Vorm, resp. de heren van Steen en Jutten zijn door het hoofdbestuur bedankt resp. welkom geheten als zodanig. De wisseling heeft met ingang van de nieuwe jaargang, dus 1 januari a.s. plaats.

• Als VLA-Sinterklaas en Zwarte Piet traden dit jaar op de heren van Damme en Petronia. Zij bezochten in totaal 24 gezinnen verdeeld over 5 adressen. Het werd een groot succes. Namens het hoofdbestuur hartelijk dank aan deze beide „Goodwill-ambassadeurs in buitengewone dienst."

• Zoals gebruikelijk — en volgens de statuten eigenlijk te laat — in het laatste Vorm-nummer van het jaar het rooster van aftreden van de gekozen leden van het hoofdbestuur. Met ingang van het nieuwe zittingsjaar (a.s. Algemene Ledenvergadering van de VLA rond 26 maart 1973) zijn statutair aftredend:
de voorzitter: de heer P. E. Croes (niet herkiesbaar)
de secretaris: de heer Drs. A. Vogelzang (reeds afgetreden)
De penningmeester zal op genoemde datum eveneens zijn functie ter beschikking stellen.
Alle leden worden opgewekt zich hierover te beraden en eventuele kandidaten voor de vakante functies, begeleid door de vereiste tien handtekeningen, aan het hoofdbestuur kenbaar te maken.
Door het niet verlengen van hun periode in de sektiebesturen zullen ook enkele sektieafgevaardigden na de jaarvergadering in de sekties niet meer in het hoofdbestuur terugkeren.
Inlichtingen over deze en andere zaken als altijd bij

uw hoofdbestuur •

Van de Sekties

SEKTIE MAVO

Autorit „Mavo-style"

De auto-rit van zaterdagavond 18 nov. voor VLA-leden en introducees, georganiseerd door de Mavo-sektie, kan zeer geslaagd genoemd worden. Ruim 100 auto's vertrokken tussen 8 en 9 uur vanaf het Antoniuscollege te Santa Cruz; slechts weinigen gaven de strijd op, zodat er door honderden vanaf ongeveer 11 uur plezierig gedanst kon worden op het terrein van de POVA.

De opdracht luidde: rijd via de kortste weg langs alle Mavo-scholen van Aruba en leg overal een klein examen in een bepaald vak af. De „examinatoren" op de 8 mavo-scholen hadden hun handen vol aan het beoordelen van de vaak zéér fantastische antwoorden.

De tel-commissie die na afloop alle gegevens moest combineren op het „rapport" van alle deelnemers was daarmee ruim twee uur bezig! Maar om omstreeks drie uur 's nachts kon dan toch de uitslag bekend gemaakt worden.

De eerste prijs ging naar de heer en mevrouw Norder. De firma Martijn stelde daarvoor een vliegticket naar Bonaire voor 2 personen beschikbaar.

De tweede prijs werd gewonnen door de heer R. Frank: een tegoedbon bij de firma Spritzer en Fuhrmann. De derde prijs, een tegoedbon bij Sportshop Antillano was voor de heer IJtsma. De vierde prijs kwam in het bezit van de heer Betram; hij kreeg een auto-stofzuiger van de firma Hagemeyer. Een elektrisch scheerapparaat van de firma Kan was de vijfde prijs, die aan de heer Van der Putten ten deel viel, terwijl de twee laatste prijzen, tegoedbonnen bij de firma Viana, werden behaald door de heer Every en de heer Van der Mheen.

Ook een poedelprijs werd toegewezen, maar de poedel bleek reeds (met de staart tussen de benen(?) te zijn vertrokken.

Het bestuur van de Mavo-sektie is de werkers voor deze avond en de handelaren die de prijzen beschikbaar stelden, bijzonder dankbaar. Dankzij al deze mensen kan inderdaad op een zeer geslaagde avond worden teruggezien.

Sektie N.O.

Aan u leden van de sektie N.O.

Aan u allen een kleine bloemlezing over het huidige sektiebestuur. Mevr. van Steen-Jansen, secretaresse, verlaat als afgevaardigde van de sektie het hoofdbestuur van de VLA en na korte tijd ook het sektiebestuur wegens terugkeer naar Nederland.

De heer Strijker, penningmeester, verlaat statutair bij de jaarvergadering van de sektie het bestuur van de sektie N.O. en stelt zich niet herkiesbaar.

Mevr. Celaire-Metze, commissaresse, geeft geen les meer en zal ook het sektiebestuur verlaten.

Mej. Perkins, commissaresse, heeft de sektie verlaten en werkt nu bij het Mavo.

De heer Kleinenberg, voorzitter, stopt het werk in de sektie wegens drukke werkzaamheden.

Mej. Rovelet, commissaresse, blijft op deze manier het enige bestuurslid van de sektie N.O.

Al deze vakatures moeten vervuld worden, anders is er geen sektiebestuur N.O. meer. U weet dat uw belangen het best gediend zijn als u ze via uw sektie in het hoofdbestuur brengt.

Zijn er in onze sektie met 110 leden nog collega's te vinden die het werk van het sektiebestuur voort willen zetten?

U, collega, hebt er misschien al eens over gedacht om in het bestuur te komen maar tot heden nog net dat laatste stapje niet gezet. Aarzel nu niet langer. Het werk is gezellig, onbetaald, soms gewaardeerd, vaak niet, het kost tijd, soms veel, soms weinig.

Denkt u er nog eens over en als straks — op 23 januari 1973 — de jaarvergadering komt, komt u dan ook en zet u in voor het werk voor u, uw collega's en het gehele onderwijs.

Sektiebestuur N.O. ▪

Van de R.P.C.

Al weer de belastingen

Velen onder ons zijn de afgelopen weken weer verblijd met enkele belastingaanslagen, met het stempel NAVORDERING, over 1968 en 1969. Zoals reeds in „Tussenvorm" werd vermeld, staat dit in verband met de spreiding van de bedragen, die wij i.v.m. de salarisronde 1968 in de jaren 1970 en 1971 kregen uitgekeerd. Toen werd, op verzoek van de leden verzocht deze bedragen niet alleen te belasten in de jaren waarin ze werden ontvangen, aangezien door de progressiviteit van de belastingen, de aanslagen in 1970 en 1971 dan onevenredig hoog zouden zijn.

Dat dit inderdaad zo was hebt u kunnen merken aan de aanslag definitief 1970. Men heeft dus bij onderwijszaken en bij de schoolbesturen voor de aangifte van het inkomen aangegeven welk deel betrekking had op 1968, welk op 1969 op 1970 en op 1971.

Het is dus logisch dat er over 1968 en 1969 bijbetaald moet worden. Daartegenover staat een lagere aanslag in 1970 en 1971. Bij het opleggen van de definitieve aanslag 1971 is reeds rekening gehouden met deze vermindering, dus daarvan krijgt u niets meer terug. Wel krijgt u iets terug over 1970 (Als U tenminste een flink bedrag heeft ontvangen in 1970 en 1971). De grootte van het bedrag, dat u terug krijgt kunt u gewaar worden bij de heer Boezem van de Eilandsontvangersdienst. Het meest logische is, dat u de navorderingen en uw tegoed met elkaar verrekent en dan nog een klein saldo bijbetaalt, c.q. laat inhouden. Dat is in bepaalde gevallen echter niet mogelijk, b.v. als definitief 1970 zo laat is ingehouden, dat de laatste inhouding daarvan nog geen jaar geleden is. Pas na een jaar wordt ingehouden belastinggeld afgedragen en pas dan kan het worden verrekend en ook pas dan kunt u, wanneer daar sprake van is het geld zelf ontvangen.

R.P.C. •

Kerstmis

Het is natuurlijk een leuk feest, en het heeft zeker een traditie, maar ze moeten me niet aankomen met verhaaltjes. Dat het allemaal echt gebeurd zou zijn: die ster die stil blijft staan boven een stal, en daarna drie Wijzen begeleidt vanuit het oosten; engelen, die voor herders een aantal liederen ten gehoren brengen; God, die mens wordt.

Als we eerlijk zijn, kun je dat dan nog allemaal geloven? Een heleboel mensen zullen het hele jaar door daarop nee antwoorden, maar ja, als het dan weer Kerstmis is of wordt, ach, dan brengt de hele sfeer je er toe om de vraagtekens niet zo stevig te zetten. Het is er dan misschien mee zoals wat grotere kinderen, die niet meer in Sinterklaas geloven, maar zo tegen 5 december zijn ze toch maar zo verstandig om er even wel in te geloven, want.... anders krijg je misschien geen geschenken. Dus velen geloven er niet zo erg in, maar ze nemen het mij niet kwalijk dat ik er wel in geloof, want zeggen ze: dat is nu eenmaal zijn beroep, hij zou anders zonder werk komen te zitten.

Zo bestaat er een wijdverbreid gevoelen, dat christendom en eerlijkheid eigenlijk niet samen gaan. En met dat gevoelen ben ik het nu duidelijk niet eens. Wel kan ik het eens zijn met wat iemand eens aldus heeft geformuleerd: We hebben een grote achterstand in te halen, want er is in de kerk zoveel onderdrukking geweest van het werkelijke diepe doordenken, van intellektuele waakzaamheid en integriteit. Ik geloof, dat de wereld voor alles eerlijkheid van de kerk vraagt, wat dat ook zou kosten en waartoe dat ook zou leiden.

In alle oprechtheid wil ik dan zeggen, wat ik wel en wat ik niet geloof van Kerstmis.

Wat ik wel geloof, is, dat ik in het kind en in de man die er later uitgegroeid is, de sleutel kan vinden, die toegang geeft tot de betekenis en de zin van het hele leven. Wat we in Jesus zien, vertelt me meer over de kern van alle dingen dan wat ook. Wat er aan de buitenkant ook te zien is, in de grond is het belangrijkste, dat een zo grote liefde het machtigste en het echtste gegeven van de hele wereld is.

Maar dan moeten onze ogen wel open gaan. We zeggen wel eens, dat liefde blind maakt, maar van de andere kant is het ook de liefde die ons werkelijk de ogen opent en ons laat zien, wat de echte werkelijkheid is. Om die werkelijkheid te zien hebben we in Jesus Christus een venster gekregen, waardoor we een blik kunnen slaan op de grond van alle werkelijkheid, op God zelf.

Dat wil Kerstmis zeggen: In Jesus is ons de mogelijkheid gegeven door te dringen in de zin van alle dingen. In Hem raken we vaste grond, de rots van liefde waarop alles gegrondvest is. Dat wordt ook aangegeven door de meer geijkte term van „goddelijkheid" van Jesus Christus.

Dat is mijn overtuiging en daarom sta ik open voor iedere andere manier van uitdrukken, want ik zou zo graag zien dat die overtuiging door anderen gedeeld wordt en dat wij er allemaal naar zullen handelen. Daarvoor ben ik bereid alles te laten vallen van de inkleding,

als dat de boodschap voor de mensen van nu onbegrijpelijk zou maken, ook al heeft die inkleding in het verleden misschien juist veel mensen geholpen.

Zo worden velen nu afgeschrikt door wat vroeger helemaal geen struikelblok was. Vroeger vond men het heel natuurlijk om aan God te denken als „daarboven" en „daarginds" en het idee van God die zijn Zoon naar de wereld „zond" was aanvaardbaar in een tijd, dat men er van overtuigd was, dat goden soms een bezoek brachten aan de aarde. Dat klinkt ons echter misschien te fantastisch in de oren. Er is mij dan ook veel meer aan gelegen, dat de werkelijkheid, die Kerstmis **is,** doorklinkt, dan dat we vasthouden aan de aloude beelden. Als het helpt te zeggen, dat in Jesus de werkelijkheid doorbreekt, liever dan: op ons neerdaalt, waarom zouden we dat eerst dan niet zeggen?

Verder zijn al die engelen, dat hemelse koor, die ster, die voorkomen in het kerstverhaal. Dat waren voor mensen in vroeger tijden duidelijke manieren om te zeggen: „God is in dit alles". Misschien is hun poëzie nog altijd in staat om ons uit het klein-menselijke van onszelf te halen, maar als het alleen bereikt, dat Jesus verbannen wordt naar een onwezenlijke wereld van kaarslicht, laat het dan vallen.

Voor mij is de hoofdzaak, dat Kerstmis te maken heeft met de werkelijke wereld, de wereld van raketten en werkloosheid, de wereld waarin wij leven. Jesus laat ons zien, dat achter deze wereld een liefde leeft, die aan mensen een waarde geeft, die door niets verloren kan gaan.

En het bewijs voor het Kerstverhaal ligt in het Paasgebeuren. Uiteindelijk is deze liefde zelfs sterker dan de dood. Want liefde is de basis van de wereld. We worden niet zomaar heen en weer gegooid in een koud en onpersoonlijk heelal. De bedoeling van dit alles komt tot ons in Jesus. Christenen zijn geen mensen, die er in slagen de onmogelijkste dingen te geloven: het zijn mensen die hun leven wijden aan de oproep te leven in liefde, erbarmen en rechtvaardigheid ten opzichte van hun medemensen.

Antoon L. Boks •

Sperando Pascu

Bisp'i Pasco. Den un cas di torto, no, un shopa, ta sinta un pareha bieuw caba. E señora, cabei gris, hopi blanco, ta cocochа di corredor pa cushina. Aya den, den un wea e tin algo ta zapatía. Cu rabo di wowo e ta mira un homber anciano, doblá mas c usinta riba un stul di cabana. Ta su casá. Pa ser exacto nan tin hustamente sesenta y dos aña hunto. Casá no. Den nan tempo tabata e epocá di salta garoti. Ta despues cu Gobierno y Pastoor a cai aden cu nan a bin casa. Tabata un tempo duro, pisá. Dia nan a uni nan amigonan a yuda traha e cuatro murayanan cu nan ta den. Dos hallfá, un tobo, un boco y un burico tabata riqueza di Julian. E mes a trece algun coroto di cushina, un mesa cu dos stul y un cama di caban'i coco. Nan no tabata sina pober si.

Julian tabata un joven fuerte, balente. Tur dia el a traha. Dios gracia, nunca ela bira malo. Di come, bebe y bisti semper tabatin. Despues a bin e yiunan. Tres hombrón. Nan a bai Cuba. Andres, Juan y Blabino. Andres y Juan a muri di caintura. Paludismo nan a bisanan. Balbino a queda atras na Cuba. Gobierno a manda busca tur Rubiano, pero el no a bini. Ni manda respondi. Porta cu e tin su mes famia. O por ta cu algo a pasé. Ta straño si. Sin ní un noticia.

Ya ta hopi aña cu nan ta so. Ta algun biciña ta bin di bez en cuando. Pa combersa. Pa papia riba cunuco o animal. Pasobra pa bieuw cu Julian a bira, e ta cocobia den e hoffi y e tin algun bestia. Oregano pasobra e no ta gusta marcanan. Corta horea di bestia ta haci dolo. Caramba, tempo ta pasa. Larga mi mira, mi mester tin...... si mi tin ochenta aña, cumplí.

Anto Julian ta haci aña mañan. Esta lubidadó cu mi ta. Sigur no, Julian ta haci aña riba dia di Pasco. Ta p'esey e yama Julian Natividad. Su tata mester tabata basta turdí pa yama un criatura Natividad. Figurabo. Natividad. Ami si l'a tranca. Andres pa su tata, difunto Deshi. Juan pa mi tata y Balbino pa mi ruman cu a hoga na tanqui Cas'ariba.

Nomber serio pa hende drechi. Nunca mi tabata por cu nomber di co'i loco. Conque Julian ta haci aña mañan. Ochenta y cinco. Lo bo'n quere. E ta basta duro ainda, aunque ela gacha un poco. Ay si bo por a mire tempo m'a conoce, pasobra e no ta di nos bario. Ta na balia di fió na ca'i Ma Shana ma topé. Dia cu difunto Juanita di comper Galo a casa. Bisti cu flus di totenems. Mashar fuyero mes. Papia di bon tipo. Mi Julian no tabata balia, no, ta squirbi e tabata squirbi. M'a balia dos biaha cu né. Tres ta co'i redashi. Mamachi tabatin seis wowo. Bo'n por a gañé. Quen, mi mama? Ta bon cu difunto Balbino mi ruman, cu a hoga después cu asunto tabata cla, a bringa, perde pelea. Julian a tuma parti y Balbino a hibé cas. Di un ta bin otro y atami' qui. Mi ruman Rosalia tambe tabata poco namorá di Julian, ma mi tabata mas grandi y mamachi 'n por a largami bira piedr'i fogón. Dios sa con ta bai cu comer Rosalia?

E tambe a haci un bon casa. Dios gracia. Ban mira. Ta unda m'a queda. Aha, manan Julian ta haci aña. Ta bon cu ela pela siman pasá, pasobra awor ta laat caba. Mas anochi lo e feita. No cu e tin gran barba pero semper e tabata un homber nechi riba su curpa. Su

flus no ta nobo pero ta co'i loco. Toch nos 'n por bai misa. Ta mucho scur y e camina ta largo. Solamente si Betto corda busca nos. Aña pasa el a dal su calé lubidá di bin busca nos. Pero m'a duné un bon lastra. Homber casá cu famia. Berguenza e mester tin. Si, mañan mi tin dos fiesta.

Julian ta haci aña y Pascu. No cu mi tin cu quico celebra Pascu. Pero pa Julian ainda mi por traha un boyo y den baul tin basta rom, cu a sobra di aña pasa.

Toch ningun hende no ta bin y Julian 'n ta bebe hopi. Ainda tin tempo pa bai shap bai cumpra algo. Ta mi shimis so falta pa sinta cu hero. Cuminda mi tin pa resta y e ta hole bon. Ma ta con Julian ta sina queto. Te su pipa a paga. "Julian", "Julian". "Ahooo". Homber ta con bo por cabisha n'e ora 'qui?"

„Ta malo bo ta". "No Lina, t'un madoha m'a bai. Drumi te soña. Awo no haci co'i jalus. Ta cu Bechi ma sona". "Trobe, Julian, bo'n por lubidé"? „No Lina, bo'n por componde. Ta sona ma sona. Sono ta locura y bo sabi cu mi'n tabatin nada cu Bechi".

„M'a guste sí. Pero t'abo m'a stima. Mi'n casa cu Bo? Nunca mas mi'n papia cu né."

„Y biaha di comper Rafai?" „No Line, e dia ey ta cumindá so y puntré pa su casá. Pasobra el a casa, Bo sa?" "Y e dia di entierro di Mashi, y na casamento di Betto."

„B'a quere cu mi ta pasa." „Ay ta con ta haci, Lina, stop di murmura. No ofende hende. Ta cos cu a pasa hopi aña pasá."

„No, Julian, t'abo mester stop di pensa riba otro hende. Bo'n hura mi fieldad? Cuanto biaha Bo'n primintimi??"

„Ay mi Lina, corda cu Bo tin presión. Biaha pasá hasta b'a haya djimbi cai abao. Sin ta'ta pa e dokter cabez grandi, quico lo a sosede?"

„Y bo tambe a hurami cu lo bo no papia nunca mas ni di Bechi ni di Rosa". „Julian ta Bo mes ta shaghunami. Ta quen a menta nomber di Rosa? 'N ta Bo mes? 'N Ta bo m'a haya cuchi-cuchi den horea y cu Rosa bon braza? Bo'n haci mi perde habla. Bo'n tenta mi menta nomber. P'asobra, di mi si, ni pa falstimonio nunca ningun hende a menté." „Calmo Lina, 'n tin ningun motibo papia riba cos pasá. Ni famia, 'n queda nos, anto awor nos ta rabia cu otro, riba asunto cu'n tin pia ni cabez".

Lina 'n responde. E sabi cu Julian tin tur razon. Pero e'n por duné. Tata perdonami, cu awe mi ta pleita cu Julian. Sin motibo sin razón. „Julian, corda feita, mañan ta Pascu." „Con mañan ta Pascu? Pascu so?",, O mi tambe ta bira chocho o abo a bira bieuw." „Paquico Julian".

„Ay m'a quere cu lo b'a corda riba e dia di mañan". „Si, m'a corda cu mañan ta Pascu y m'a prepará. Aqui rato mi ta sali. Cumpra algo". „Ma ta quico Bo por falta, tur cos ya ta cumprá. Francamente mi'n ta gusta e salimento qui".

„Julian, awor ta bo ta bira jalus". „Jalus, no, ta e autonan cu ta corre mané loco, cu ta ná mi susto. Si algo pasa Bo. Dios mi no quier sa".

Lin'a sali. Julian a queda, pipa den boca.
E ta mira Lina coi camina bai p'abao. Straño.
Cos sá cambia. Lina 'n ta Lina cu mi a conoce.
Halto, delega, bunita. Bunita no, mas cu bunita.

Manera un flor despues di cerena di anochi. Tempo m'a casa cuné m'a ser envidia y cu razon. E tabata un bon señora. Pero pompero algun biaha.

Jalus; mas cu jalus. Hasta ora cu mi tabata hunga cu mi yiunan. Colmo. Lo bo'n quere.

Si mester a casa un biaha mas, Lina lo tabata mi preferi. Lina, Abelina. Tristu cu m'n tabatin yiu mohe.

Lo tabata un otro Lina. E le'n bai Cuba.

L'e l'a casa si. Podiser duna mi nieto.

Ora Lina bini lo mi combersa cuné, aunque mi sá su contestá „ta dios ta duna".

Mañan ta Pascu. Cuanto Pascu mi'n pasa so cu Lina?

Quico lo mi'n duna pa un yiu mohe. Co'i loco, mi'n tin nada.

Julian a bolbe sinta y atrobe el a cabishá.

„Julian, lamta. Betto ta bisa Bo cu mañan e ta bin busca nos pa nos bai misa".

„Bisé ta bon, nos lo warde".

„Julian, dispensami di awor ey?" „No ta nada Lina!"

„No Julian, m'a mira Rosa.

E ta mas chacos cu mi. M'a haya duel'e dje.

M'a mira Bechi tambe. Pobercito, ni djente 'n tin.

„Esta bira bieuw."

Despues di algun rato e dos bieuwnan a drenta cuarto, pa prepará pa Pascu.

Un otro Pascu nan so y pa cuanto mas?

Bispo

1
Aunque ta parcemi
cu ta'yera ta'ta aña nobo
ya na careda mi mester
a bai di compra.

2
Un cariño pa mi wela
y sinta p'un ruman chiquito
alpargata pa mi tata
un regalo pa mi mes.

3
Lenso, mea, ay tur cos
cu por alegra e curazon
y na careda y camná
di un tienda pa pacus.

4
Cada rato mira cu mi'n
lubida algun coroto
di e lista largo, mes largo
cu e braza di'un mandril

5
Hopi biaha mi a yega cas
queriendo cu porfin m'a keda clá
y cu horror ta constata
cu ainda falta hopi cos.

6
Bolbe drenta e multitud
pusha pa drenta filanan
mi dede malo a ser plechá
ora un dama a pasa riba dje.

7
Cu elbo nan a suta mi
y hasta m'a hera perde mi wowo
ora cu un peluca color gris
a cai fo'i un cabez pelón.

8
Abrenucia, falt'un poco
nan a baha mi carzon
di tanto pusha'i ranca
Pascu un tin compasion

9
Porfin m'a caba. Lenga afó
m'a yega cas. Tur camina
na bonconco y mi stoma
ta wal di maltrato y holó

10
Hinca pia den tob'i awa
mas cayente lo no por.
Si mi pia 'n drenta zapato
Lo mi pasa Pascu riba stul

Ai dande ta deseabo un bon anja nobo...

Diowijk ta morto.

Cunele a desparse un pida Aruba i ta solamente e rekwèrdo di su storianan ta biba den mente di esunnan, ku a konosele i ku a disfrutá di su fantasía indomable. Como mucha mi ta kòrda kon atardi ora solo baha Diowijk, den su stul di sosiego, ta konbersá den alta bos pa tur mundo tende i e muchachadanan pa un rato ta laga nan wega para pa skucha kon Diowijk a krusa lamá pa bai kòrta kanjabrabo na Cuba, of kalke otro hasaña sobresaliente di e dianan di antes.

Asina mi ta kòrda kon un dia tardi den tempo di aña nobo, nos muchanan parew, preparando pa bai kore dande, tabata hasiendo desordu ku bleki bashí di kerosín te ora e stèm di Diowijk a pone fin na tur nos músika: "Muchanan no hasi bofón di dande pa no pasa boso loke a pasa Shon Jacobo defunto".

Den e atardeser e stèm ronko ku a bisa esaki tabata nada mas ni menos ku un inbitashon pa skucha un storia deskonosí i fantástiko i ku e tempo ei a hasi asina un impreshón ariba mi ku te awe pasku i aña nobo no por drenta sin ku nan trese e storia aki na mi memoria.

„Ta kende e Shon ei ta, Diowijk?"

„Konta nos ta kiko a pasele".

Ya kaba nos tur tabata sinta rònt di su stul i un bes mas nos por a gosa di e fantasía fértil di Diowijk.

„Boso tur konosé e tereno den besindario di hospital ku hendenan ta yama felt di habrák. Wel einan antes Shon Jacobo tabata biba i si boso a ripará bon e luga ei ta koko pelón manera mi kabés, ni yerba no kièr krese einan. Esei ta e kastigo di dande.

Shon Jacobo tabata un hòmber riko, un komersiante ku diferente tienda den stat, pero pa tur su rikesa e tabata masha pichiri tambe.

E tabata biba su so den un kasita biew ariba gelt di habrák i den su kurá algun kachó grandi brabu tabata kwida su kas pa ladronnan no bin hòrta su plaka. Hendenan tabata konta kon tur anochi Shon Jacobo tras di e lus di un bela ta konta su plaka i ku esaki tabata su úniko alegría den bida. Sin piedá tur su sinko sintí tabata dediká na plaka i mas plaka i ningun hende, kon pober ku nan por ta, el'a yega di hasi felís, ni ku un sonrisae kòrda ku un depchi.

Dianan di pasku i aña nobo a drenta i ya tur mundo tabata sinti e alegría di e fiestanan benidero, menos naturalmente Shon Jacobo ku a pone mas kachó pa kwida su kas pasobra según e, den luna di desèmber nan ta hòrta mas ku nunka. Pa Shon Jacobo e fiestanan di fin di aña tabata un pèrdida di plaka ya ku su trahadornan ta haña algun día liber i no lo traha mata nan kurpa p'ele manera resto di aña.

Pasku a bini, pasku a bai i asina e momento a yega pa saludá e

aña nobo i bisa e biew ayó. 12'or di anochi a dal i mundo parse tabata bai rementá ku klapchi i dònderbos, virpeilnan tabata luminá shelo i tur kaminda bo por a weita dande trese nan "ai nobé".

Pero no ta tur kaminda tin hende ku bon kurasón pa dande, pasobra ora e dande a yega na porta di Shon Jacobo nan a haña un gumá i striká: hende burachi no por desea nada! en bes di kanta i balia manera makako boso por a bai buska trabòw di hasi,... i mas kos desagradábel Shon Jacobo a deseá e dande i ora el'a kaba di zundra el'a dal e porta. Awor segun hendenan ta konta, e dande a bai fei kas di Shon Jacobo kantando na un tono straño:

Shon Jacobo, dande lo' nabo hopi plaka i rikesa, ai nobé.

E anochi ei tabata e último anochi ku nan a weita Shon Jacobo na bida. Pa su mañan tempo tabata na awa i tur hende tabata warda aña habri ku un bon palo di awasero. En berdat, no a dura hopi ku awa a kuminsa kai ku gotanan di pipita di kenepa. Tabata parse ku shelo mes lo bini abòw, pero turestén ku henter Aruba tabata haña awa, solamente ariba kas di Shon Jacobo plaka grandi di oro tabata kai.

Ora pueblo a ripará esaki un multitut enorme ku hèmchi na man a aserká e kas di Shon Jacobo pa por disfrutá tambe di e yobida milagroso aki. Pero Shon Jacobo, loko pa plaka ku e ta, mesora a lòs tur e kachónan den su kurá i nan a kuminsa blaf di un moda asina ferós ku tur hende a keda paralisá na un bon distansha di e kas.

Asina pa oras i oras e hendenan a keda para pafó den awasero weitando kon Shon Jacobo ta bira mas i mas riko. Ya kaba e kurá di e kas tabata yen i e dak a kuminsa krak bòw di e peso di e kantidat enorme di oro ku tabata tin ariba djé, te ora ku e no por a wanta mas i ku un ruido desastroso e dak a bini abòw derando Shon Jacobo bòw dje oro ku tanto e la stima den su bida. Hendenan ku tabata pafó a konta ku ora e dak di Shon Jacobo su kas a kibra nan a tende un grito horibel i mesora despwés un silensio profundo. E kachónan a stòp di blaf, hunto ku e awasero, manera ku ta un òrdu a wòrdu kumplí.

Despwés di hopi rato esunnan ku tabata tin mas kurashi a bula kurá bai padén. E kas di Shon Jacobo tabata un ruina, manera ku un piedra imenso a kai ariba djé. E kachónan tabata drumi trankilo i ningun kaminda e hendenan por a deskubrí ni sikiera un plaka di oro.

Fei di e dia aki na Ruba nos tat trata dande ku rèspèt".

Despwés di masha rato nos a lanta di abòw i tur aturdí di e storia misterioso aki nos a koi kaminda di kas, lagando tur bleki di kerosín atrás pa jamás bai kore dande.

D. Henriquez ▪

Dandé

De dandé is een nieuwjaarsserenade, die vooral op Aruba gebezigd wordt. Oorspronkelijk werden in een dandé-groep de volgende muziekinstrumenten gebruikt: accordeon - viool - gitaar - tambú (trommel) - wiri - marimba.

De **wiri** is een geribbeld stuk metaal (een cylinder, die in de lengte middendoor gesneden is) waarover met een metalen staafje gestreken wordt.

De marimba is een gesloten kist (60 cm lang - 50 cm hoog - 30 cm diep) met een horizontale opening (20 cm lang - 10 cm breed) aan de voorkant. Op de onderste rand van de bovengenoemde opening zijn 3 of 4 stalen plaatjes van verschillende lengte in vertikale stand vastgeschroefd. Degene die de marimba bespeelt, gaat erop zitten en met een dik stuk leer — tussen de wijs-, middenvinger en duim — trekt hij aan de metalen plaatjes. Dit muziekinstrument werd vroeger i.p.v. de contrabas gebruikt.

Op oudjaarsavond (plm. 11.45) stellen verschillende dandé-groepen zich in de straten op en wachten de „tiro" (vroeger: een kanonschot, dat om 12 uur 's nachts gelost werd) en het klokkengelui van de kerken af. Vlak na de „tiro", nadat de leden van de dandé-groep elkaar een zalig en gelukkig Nieuwjaar hebben toegewenst, snelt men naar het dichtstbijzijnde huis. Daar aangekomen, zet de tamburero (de man, die de tambú bespeelt) met zijn geroffel in, de andere muzikanten vallen in, waarna de voorzanger begint te zingen: „Ay nobé („Ay nobé" is een verbastering van „Ta anja nobo awé" d.w.z. het is Nieuwjaar vandaag) o dandé nos a yega na bo porta". De voorzanger zingt dan verder — terwijl hij met de hoed rondgaat — en deelt de gezinsleden mede, dat men gekomen is om iedereen te groeten en om hun nieuwjaarswensen over te brengen. Dan volgen stuk voor stuk de verschillende wensen zoals: Gods zegen voor de heer des huizes, voor zijn vrouw en kinderen, dat iedereen gezond mag blijven, etc. Na iedere zin antwoordt de rest van de dandé-groep in koor: „Ay nobé". Na het zingen van de dandé wordt de groep naar binnen gehaald, men wenst elkaar het allerbeste in het nieuwe jaar toe en na een drankje te hebben genuttigd, spoedt men naar het volgende huis.

Het gebeurt ook wel 'ns, dat men zijn deuren gesloten houdt voor een bepaalde dandé-groep, wanneer men een slecht jaar heeft gehad. Men redeneert als volgt: „Verleden jaar is die bepaalde dandégroep ons als eerste een gelukkig Nieuwjaar komen toewensen en kijk wat voor een slecht jaar wij hebben gehad". Men hoopt dan, dat er een andere, maar een gelukbrengende, dandé-groep langs komt.

Er zijn verschillende dandé-groepen, die bekend en gewenst zijn om het zg. feit, dat ze geluk brengen. Hetzelfde als vele Arubanen (vooral de ouderen) hun pech aan bepaalde groepen toeschrijven, zo zijn er ook velen, die bepaalde groepen als hun gelukbrengers zien. Jammer genoeg kunnen wij constateren, dat deze traditionele nieuwjaarsserenade aan het uitsterven is.

R. A. Odor •

Trupial

Kuminsá kanta
pa mainta balia
frega tiniebla
fo'i mi wowo
i bo tono drenta
hunga luna ku solo
den hemisferio
di mi serebro.

Laga e temblor
di bo kansión
habri bentana
di mi kurasón,
pa e fantasma
di anochi sali plama
fo'i skochi
di mi alma.

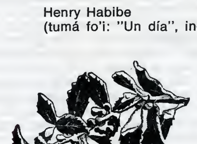

Pesebre di poesía

Solo a sali . . .
Un pòwís di oro
ta prònk na bentana di shelo
i mi alma ta buska e pesebre di poesía:
aria di trupial
ta drèi na laria,
juwana ta raspa
su wiri den watapana,
chuchubi ta kolga
su alegría na kadushi
i kododo ta balia
den karnaval di solo . . .

Henry Habibe
(tumá fo'i: "Un día", inedítá)

De mens in het technisch onderwijs

door Paul Schleimer, Luxemburg

Paul Schleimer (1907), schrijver van dit artikel, is doctor in de wis- en natuurkunde van de universiteit van Nancy; hij was leraar aan middelbare scholen (1933-1945); directeur van een Technisch School te Esch-sur-Alzette (1945-1967); van 1950-1962 inspecteur, secretaris-generaal van de Conseil Supérieur de l'Education Nationale en sinds 1962 Vice-president; van 1962-1969 vertegenwoordiger van Luxemburg in de Commissie voor Algemeen en Beroepsonderwijs van de Raad van Europa.

Inleiding

We zeggen vaak dat we in een technologisch tijdperk leven en dat onze eeuw gekenmerkt wordt door een explosieve technische evolutie. Zijn we ons echter wel voldoende bewust van de omwenteling die deze stormachtige vooruitgang van de technologie teweegbrengt in onze leef- en werkomstandigheden, hoe zij de structuur van onze maatschappij verandert, in hoeverre zij onze denk- en gevoelswereld beïnvloedt, onze oordelen en gedragingen?

De technische evolutie is een onomkeerbaar proces, waaraan niet kan worden voorbijgezien noch kan worden ontsnapt. Haar weldoende nuttige effecten zijn onmiskenbaar en we zouden er dwaas aan doen ons er over te beklagen. Niettemin brengt zij gevaren met zich die wij moeten willen zien om ze te voorkomen of ze te bestrijden. Hier ligt ongetwijfeld een taak voor het onderwijs in al zijn vormen en wel vooral door de jonge mensen zodanig toe te rusten dat zij zich zelf zullen weten te beschermen en hun intrinsieke waarden als mens zullen weten veilig te stellen.

Onder alle takken van onderwijs is het technische onderwijs de jongste, maar toch ook de meest dynamische tak. Het dankt zijn ontstaan aan de technologische ontwikkelingen. Op alle terreinen waren werkers nodig van uiteenlopend niveau, voor wie een specifieke en deugdelijke opleiding noodzakelijk was.

Er ontstonden scholen voor lager en middelbaar technisch onderwijs die werden opgericht door de staat of door lagere overheden, door particuliere organisaties, door bedrijven of groepen van ondernemingen, door werknemersorganisaties. Vandaar een grote diversiteit in vorm, structuur, doeleinden en leerplannen en dat niet alleen in de verschillende landen, maar zelfs binnen eigen land of streek. In weerwil van de tendens tot coördinatie, concentratie en harmonisatie van de verschillende verschijningsvormen blijft het technisch onderwijs een zeer gevariëerde onderwijssector, niet in het minst door de gevariëerdheid van de beroepsactiviteiten, waarvoor het een voorbereiding wil geven.

Door het ontbreken van traditie moest het technisch onderwijs zijn eigen weg zien te vinden. Zijn doelstellingen, leerplannen en methoden zijn dan ook nog steeds in ontwikkeling.

Oorspronkelijk werd het doel van het technisch onderwijs geheel bepaald door economische overwegingen. Er moesten werkers en kader worden opgeleid in een meer en meer technisch georiënteerde

wereld om te kunnen produceren, technische installaties op peil te houden en het rendement van de ondernemingen te verhogen. Vandaar dat de leerplannen vrijwel altijd en uitsluitend waren gericht op een zeer gespecialiseerde beroepsarbeid en soms zelfs op bepaalde functies. Men kon dan ook volstaan met het bijbrengen van wat natuurwetenschappelijke technische kennis en daarnaast met het aankweken van bepaalde vaardigheden en de vereiste beroepsinstelling.

Deze enge opvatting hield alleen rekening met de toekomstige werker als productiefactor; zij ging geheel voorbij aan menselijke, sociale of culturele overwegingen. Er ontstond kritiek van de zijde van pedagogen en verder werden de bedoelde opvattingen geweld aangedaan door het opkomen van verscheidene ontwikkelingen, waarvan mogen worden genoemd:

— het geleidelijk aan slechten van de barrières tussen de sociale lagen en het verdwijnen van de voorrechten van de hogere standen ten aanzien van onderwijs en vorming (democratisering in het onderwijs);
— het ontstaan van de vakbeweging met haar eisen op het gebied van onderwijs en culturele en maatschappelijke vorming;
— het groeiende aanzien van het menselijke aspect in de arbeid en het toenemende respect voor de werker als persoon;
— de groei van de onderwijskundige en culturele behoeften van de bevolking;
— het inzicht dat een breder algemeen onderwijs ten goede komt aan de beroepsuitoefening en gemakkelijker aanpassing mogelijk maakt aan veranderende arbeidsvoorwaarden;
— het inzicht dat de overheid verantwoordelijkheid draagt voor onderwijs en vorming van haar burgers. Al deze en nog andere factoren droegen ertoe bij dat in het technische onderwijs de harmonische, evenwichtige ontwikkeling van de menselijke persoon de aandacht ging krijgen die zij verdient.

Op het eerste gezicht lijken de twee doeleinden die het technisch onderwijs moet nastreven, het ene materieel en praktisch, het andere ethisch en sociaal, met elkaar in tegenspraak en niet gemakkelijk te verzoenen. Inderdaad zijn ze complementair. Alles wat wordt gedaan om het ene doel te bevorderen kan het andere dienen. Maar dan moet het technisch onderwijs zijn leerplannen onder de loep nemen en zijn onderwijsmethoden aanpassen.

De ontwikkeling van de onderwijsidee

Sinds de zestiende eeuw hebben de humanisten, terugkerende naar de Romeinse opvatting van de verheven culturele waarde van „literae humaniores" uitgemaakt dat de studie van de taal, de letterkunde, de geschiedenis en de civilisatie van de Grieken en Romeinen onontbeerlijk zou zijn voor de vorming van de werkelijk beschaafde mens. Het onderwijs concentreerde zich daardoor op de studie der klassieke humaniora. Het stond als een axioma vast dat alleen deze onderwijsvorm ware humanisten kon vormen, waarbij humanisme en menselijke karaktervorming als synoniemen werden beschouwd. De eerste bres in de vesting van de klassieke humaniora werd geslagen, toen in de onderwijsleerplannen de moderne talen en hun letterkunden werden geïntroduceerd, waarvan de betekenis zowel voor de algemene vor-

ming als voor de menselijke communicatie onmiskenbaar is.

Anderzins leidde de ontwikkeling van de natuurwetenschappen en de toenemende belangrijkheid van haar praktische toepassingen ertoe dat ook deze vakken een plaats in de studieprogramma's verwierven. Aanvankelijk was dat een bescheiden plaats, maar geleidelijk aan werd de omvang ervan groter en ontstonden in het voortgezet onderwijs speciale afdelingen waar het onderwijs in de natuurwetenschappen (natuurkunde, scheikunde, biologie) cp de voorgrond kwam te staan.

De recente technische ontwikkelingen hebben deze beweging nog versneld omdat een behoorlijke natuurwetenschappelijke kennis onontbeerlijk is als vooropleiding voor verdere technische studies. Deze technische vakken hebben volledige erkenning verkregen in het voortgezet onderwijs en staan op gelijke voet met de talen en de zuivere natuurwetenschappen. Onder de factoren die wellicht het meest hebben bijgedragen tot de demystificatie van de oorspronkelijke opvattingen over de humaniora kunnen genoemd worden: de technologische evolutie en de daaruit voortvloeiende economische en sociale veranderingen. Deze hebben, hoewel pas vrij laat, gevolgen met zich gebracht voor het onderwijs. Van die veranderingen mogen hier vermeld worden de invoering van de leerplicht, waarvan de grens naar hogere leeftijd aan het verschuiven is, de vergroting van de mogelijkheid tot deelneming aan het voortgezet en hoger onderwijs, het ontstaan van een breed gamma van onderwijsvormen, de aanpassing van schoolstructuren en leerplannen aan economische eisen en sociale strevingen, een nieuwe conceptie van de doelstellingen van het onderwijs en een andere instelling van de leraren.

Het enge „humanisme" van het verleden heeft plaats gemaakt voor een ruimere, meer deugdelijke opvatting over menselijke vorming en wel een die voorrang geeft aan o.m.:

— het leven in een veranderde samenleving en daarvan een werkzaam en nuttig lid worden;
— het kennen en waarderen van de culturele waarden van onze beschaving;
— het betrokken zijn bij het scheppen van nieuwe waarden.

Natuurlijk mag deze menselijke dimensie in het technisch onderwijs geen afbreuk doen aan de betekenis van het verkrijgen van kennis, die nuttig en nodig is voor de jonge mens in zijn werkkring en in zijn privé-leven. Alle vakken kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van de menselijke persoon, al zal het ene vak meer geschikt zijn voor de ontwikkeling van een bepaalde hoedanigheid dan het andere. Alle studieprogramma's of het nu de literaire, de natuurwetenschappelijke, de technische, de economische of de maatschappelijke zijn, kunnen naar hetzelfde doel, zij het ook langs verschillende wegen, leiden.

Karaktervorming in het technisch onderwijs

De vormen van technisch onderwijs van welk niveau of welke cursusduur of voor welke specialisatie dan ook, zullen in haar leerplannen groepen van vakken van zeer uiteenlopende aard bevatten:

— vakken van algemeen vormende aard;
— theoretisch-technische vakken;
— praktisch-technische vakken.

Het onderscheid in deze drie categorieën is niet altijd even duidelijk. Zo zullen b.v. wiskunde, natuurkunde, scheikunde en biologie nu eens thuishoren bij de algemeen vormende vakken, dan weer tot de theoretisch-technische vakken gerekend kunnen worden. Men kan om nog iets te noemen, hetzelfde zeggen van het vak technisch tekenen, dat soms een vak is dat tot de theoretisch-technische vakken behoort en in andere gevallen tot de praktisch-technische vakken.

Het is van belang in dit verband de aandacht te vestigen op een gevaar, waaraan het technisch onderwijs meer blootstaat dan andere onderwijstypen. Dat is het gevaar van een te enge specialisering in bepaalde vakken en het aanbrengen van te waterdichte schotten tussen de afdelingen van een zelfde school. Een technisch vak wordt maar heel zelden gedekt door een enkele discipline. Een poging technologische vakken kunstmatig in stukjes te hakken onder het voorwendsel dat men dan de specifieke aspecten van elk der onderdelen in aparte lessen beter tot hun recht kan laten komen, zou een slechte dienst bewijzen aan het onderwijs in de bedoelde vakken. Elk technisch fenomeen vormt een ondeelbaar geheel en vertoont een eenheid, die alleen door een totaal-studie volledig kan worden verstaan.

Een belangrijk probleem in het technisch onderwijs is te weten welke plaats in de leerplannen aan het algemeen, niet beroepsvoorbereidend onderwijs moet worden ingeruimd. Wellicht zal de omvang ervan in schooltypen met langere cursusduur groter kunnen zijn dan de schooltypen met kortere cursusduur, in het bijzonder in part-time beroepsopleidingen, maar ook daar moet aan algemeen onderwijs voldoende aandacht worden besteed om de eenvoudige werkers de gelegenheid te bieden zich te handhaven in de sociale verbanden waarin zij leven en hun de mogelijkheden te bieden voor verdere culturele en sociale verheffing.

Het onderwijs in algemene vakken dient in beginsel onafhankelijk te zijn van de beroepsspecialisatie waarop men wordt voorbereid en zou in alle afdelingen van dezelfde school die voor diploma's van hetzelfde niveau opleiden, hetzelfde dienen te zijn. Dit postulaat behoeft geen bezwaar op te leveren voor een behandeling van deze vakken op een wijze die in overeenstemming is met de meer specifieke doeleinden van een bepaalde beroepsopleiding.

Het is niet de bedoeling in bijzonderheden te treden voor wat betreft de leerstof die zou bijdragen tot de algemene vorming. Men kan evenwel zeggen dat er enkele vakken of groepen van vakken zijn die in geen enkele vorm van technisch onderwijs mogen ontbreken.

Van bijzonder belang is het taalonderwijs en niet alleen het onderwijs in de moedertaal. Hoe langer hoe meer wordt de kennis van tenminste één vreemde taal, ook voor de schooltypen van lager niveau, noodzakelijk. Men onderschat vaak die belangrijkheid. Talenkennis betekent niet alleen een communicatiemiddel, maar ook het middel om toegang te krijgen tot culturele waarden. Het talenonderwijs in scholen voor technisch onderwijs mag geen doel in zich zijn; het hoofddoel ervan is de leerlingen te voorzien van een middel informatie op te doen en zichzelf te kunnen uitdrukken.

Andere vakken die bijdragen tot algemene menselijke vorming zijn, welke de mens en zijn werk plaatsen in het kader van de tijd (geschiedenis), van de ruimte (aardrijkskunde) en de actuele samenleving met zijn vele sociale verbanden (staatsburgerlijke vorming,

waarin sociologische, politieke en economische elementen zijn verwerkt).

Men kan die vakken als afzonderlijk disciplines geven, maar zij kunnen eventueel ook in bepaalde onderdelen van de schoolleerplannen samen met andere hun plaats vinden. Het gaat dan niet zo zeer om het vak als zodanig, maar veel meer om de presentatie in een bepaalde context. De staatsburgerlijke vorming dient een pré te hebben, omdat ze noodzakelijk is voor de sociale vorming. De mens leeft in een samenleving, waarvan de structuur, maar ook de rechten en plichten van de burgers, duidelijk gemaakt moeten worden. De jonge mensen moeten zich bewust worden van de plaats die zij later zullen innemen in de verschillende gemeenschappen of groeperingen van beroepsmatige of economische aard. Zij moeten de verantwoordelijkheden die zij te dragen krijgen, leren beseffen en er, door passende methoden reeds tijdens hun opleiding, mee geconfronteerd worden.

Algemeen onderwijs, ook het beroepsonderwijs, kan niet volledig genoemd worden zonder lichamelijke en esthetische vorming. Men onderschat dat maar al te vaak, hoewel ze toch zo wezenlijk zijn voor een evenwichtige en harmonische ontwikkeling van de totale menselijke persoon. Wat de kunstzinnige vorming betreft, moet bedacht worden dat bij het ontbreken daarvan:

— de leerlingen niet voldoende kans krijgen tot waardering te komen voor culturele uitingen als beeldende kunsten, muziek en toneelkunst;
— een facet van de persoonlijkheid onderontwikkeld blijft, terwijl de ontwikkeling daarvan een goede compensatie kan bieden voor de persoonlijkheid-blokkerende mechanisatie in het bedrijfsleven;
— de kunstzinnige kant van de industriële en ambachtelijke vormgeving verwaarloosd wordt;
— de ambiance waar men werkt en het hele levenspatroon gevaar loopt, kil, naar en onpersoonlijk te worden.

De pedagogische waarde van technische vakken

In het voorgaande is gewezen op de betekenis van algemeen, niet op beroepen gericht onderwijs voor de ontwikkeling van de menselijke persoon. Men mag echter niet vergeten dat ook het onderwijs in technische vakken niet geheel en al verstoken is van algemeen vormende waarden. Integendeel, dat het wellicht tot de ontwikkeling van meer hoedanigheden kan bijdragen dan men op het eerste gezicht wel zou denken.

In het technisch onderwijs wordt het onderricht op zeer concrete wijze gegeven. Dat past bij zijn praktische doeleinden en bij de begaafdheden van het merendeel der leerlingen. Het zou echter een ernstige misvatting zijn als we daaruit zonder meer zouden afleiden dat dan de vormende waarde van het technisch onderwijs minder zou zijn dan die van een onderwijs dat hoofdzakelijk gericht is op abstractie. In dit verband mogen twee opmerkingen worden gemaakt:

— het abstractievermogen is zeker een van de privileges van de menselijke intelligentie. Maar abstractie tot in het absurde kan gemakkelijk leiden tot een aangelegenheid van „l'art pour l'art" en het

effect daarvan kan even dehumaniserend zijn als dat van de heerschappij van de machine over de mens;

— of men vertrekt van een concreet of van een abstract uitgangspunt, in beide gevallen zal er een denkproces moeten plaats hebben dat verstandelijke inspanning vereist. Het is nooit bewezen dat die inspanning van hoger niveau is als het om een abstracte redenering gaat. De beste denkwijzen vullen elkaar bovendien aan, ze zijn complementair. Om bij de vorming een evenwicht na te streven zullen beide tot hun recht moeten komen. Daarbij zal uiteraard rekening moeten worden gehouden met begaafdheid en aanleg van de leerlingen. Tenslotte mag men niet vergeten dat abstracties altijd gebaseerd zijn op concrete gegevens.

Er is echter meer dan dat abstractie-vermogen dat tot ontwikkeling moet worden gebracht en waartoe ook het technisch onderwijs, zij het misschien in bescheiden mate, bijdraagt. En dan kan gedacht worden aan de morele en praktische vorming die van grote betekenis zijn en die de integratie van de leerlingen in de samenleving zal vergemakkelijken.

Het technisch onderwijs dwingt zijn leerlingen nauwkeurig en objectief waar te nemen. In het begin van de opleiding leren de leerlingen het voor en tegen van de toepassing van bedoelde materialen kennen; de fysische en chemische veranderingen waaraan zij eventueel onderhevig zijn. Het omgaan en werken met materialen biedt voortdurend de gelegenheid voor het oefenen van de zintuigen: gezicht, gehoor, tastzin. Een goed ontwikkeld waarnemingsvermogen kan de leerlingen helpen bij het verrijken van hun kennis en bij het aanpassen van hun gedrag aan omstandigheden. Het biedt de mogelijkheid dat zij zich rekenschap gaan geven van de relatie tussen oorzaak en gevolg. Dat vereist een logisch kunnen redeneren. De resultaten van een serie proefnemingen leiden in vele gevallen tot de formulering van algemene conclusies of regels, een eerste stap naar abstractie.

Technische procédé's en de machines die ze uitvoeren, zijn meestal zeer ingewikkeld van aard. De leerlingen moet er alle details van leren. Deze analyse is niet altijd mogelijk door de machines uit elkaar te halen. Vaak zal men alleen met logisch redenering in combinatie met een goed waarnemingsvermogen achter de werking of eventueel het niet goed functioneren moeten komen. Als het uit elkaar halen wel mogelijk is, krijgen de leerlingen de kans de delen ook weer in elkaar te zetten. Het behoeft geen betoog dat door een en ander het vermogen tot analyse en synthese geoefend wordt, wat zich niet alleen tot het concrete behoeft te beperken.

Een technisch object wordt geconcipiëerd met het oog op het vervullen van een bepaalde functie die bijdraagt tot de functie van het geheel. Er bestaat een logisch verband tussen de onderscheiden functies der delen. In het algemeen kan men zeggen dat bij alle technologische concepties het begrip functionaliteit een belangrijke rol speelt. In de verschillende fasen van conceptie en realisering van een machine of een onderdeel daarvan, rijzen er vele problemen waarvoor oplossingen moeten worden gekozen die niet tegenstrijdig met elkaar mogen zijn en die tenslotte zo goed mogelijk tot het gewenste doel leiden. Om slechts een en ander te noemen: keuze van materialen, afmetingen, ordening der onderdelen. Uiteraard spelen ook

overwegingen van economische aard een rol. Dit alles vraagt kennis, overdenking, redenering, kritisch vermogen, een goed oordeel.

De oplossing van een technisch probleem veronderstelt een zekere mate van weetgierigheid. De zin en de smaak voor speurwerk wordt erdoor gestimuleerd, creativiteit erdoor ontwikkeld.

Technische studie doet de mens de onwrikbaarheid van fysische wetten erkennen. Wellicht zal ze hem tot de erkenning kunnen brengen dat ook in het gewone leven buiten zijn beroep aan bepaalde morele en sociale regels niet kan worden getornd.

In het technisch onderwijs wordt de jonge mens al vroeg oog in oog geplaatst met zijn verantwoordelijkheden. Hij heeft zich al aanstonds erop in te stellen dat de bediening van instrumenten en het gebruik van machines gevaren met zich kan brengen, dat een ogenblik van onachtzaamheid of roekeloosheid ernstige gevolgen kan hebben voor hem zelf en voor zijn omgeving; dat een rekenfout of een verkeerde beslissing kan leiden tot ongelukken of ernstige materiële schade.

Technische prestaties worden slechts bereikt door nauwe samenwerking van grotere of kleinere aantallen mensen: onderzoekers, ingenieurs en uitvoerders. Dit geldt niet alleen voor de constructie van zeer gecompliceerde machinerieën zoals kerncentrales, elektronische installaties e.d. Het maken van een veel eenvoudiger apparatuur vereist ook coördinatie van arbeid en teamverband. Weliswaar blijft de individuele bijdrage aan de uitvoering van een bepaalde taak anoniem, maar als die taak tot een goed einde is gebracht, zal ieder die zijn aandeel heeft geleverd, er zich van bewust zijn dat hij, hoewel slechts een tand in een tandrad, heeft bijgedragen tot het eindresultaat. Gebrek aan samenwerking en coördinatie zou terecht een blaam werpen op het gehele team en daardoor op elk der leden afzonderlijk. Hier ligt weer een belangrijk stuk (mede) verantwoordelijkheid.

Aan dit aspect van het moderne arbeidsleven — het werken in teamverband — mag de school niet voorbij gaan. Er is geen betere voorbereiding voor het maatschappelijk leven, voor het actief zijn in sociale gemeenschappen dan het leren samenwerken in groepsverband. Aankweken van teamgeest leidt tot respect voor elkaar, tot solidariteit, tot uiting komende in het delen van verantwoordelijkheid en in onderling hulpbetoon. Omdat in het technisch onderwijs theorie en praktijk hand in hand gaan, zullen de leerlingen zich bewust worden kunnen van de waardigheid van alle arbeid, mits hij goed wordt verricht en doeltreffend is.

Het is onmogelijk van alle vakken die in scholen voor technisch onderwijs worden onderwezen, aan te geven welke vormende waarde zij hebben, maar dat is ook niet de bedoeling. Voor één vak moge een uitzondering worden gemaakt omdat het een bijzonder aspect heeft. Wij bedoelen het vak: technisch tekenen, ook wel vaktekenen genoemd. Dit is een technisch communicatiemiddel dat algemeen wordt verstaan. Het is een geschreven taal met een zuiverheid van uitdrukking die geen dubbelzinnigheid toelaat en geen synoniemen kent. Voor een ieder die met techniek te maken heeft, is het aanleren van deze taal noodzakelijk en dit geldt niet alleen voor de hoog geschoolde werkers die in staat moeten zijn een ingewikkelde tekening of diagram goed te lezen en te begrijpen, maar ook voor de eenvoudige werkers die de ontwerpen moeten kunnen uitvoeren. Technisch

tekenen neemt dan ook in het technisch onderwijs een belangrijke plaats in.

Hoewel het technisch onderwijs veel kan bijdragen tot de ontwikkeling van de menselijke persoon, worden deze mogelijkheden niet altijd benut. Veel hangt af van de leraar, zijn methode en niet in het minst zijn pedagogische kennis en instelling. Wat de onderwijsmethoden betreft, moet helaas gezegd worden dat in dit opzicht de scholen voor technisch onderwijs maar moeilijk los komen van de invloed van het traditionele voortgezet onderwijs. Nog te veel leraren geven hun lessen „ex cathedra". Andere methoden zouden daarvoor in de plaats moeten komen, b.v. het bevorderen van team-work, discussiemethoden, onderwijs met projecten van kleinere of grotere omvang, afhankelijk van de leeftijd der leerlingen; verder meer integratie van de onderscheiden vakken, interpenetratie der verschillende disciplines. De onderlinge afhankelijkheid van technische, economische en sociale waarden en het cultureel aspect van de technologie zou meer moeten worden beklemtoond. Daardoor zouden voor de leerling de menselijke en sociale kanten van de arbeid meer tot hun recht komen, zou zijn weetgierigheid en denkvermogen meer worden geprikkeld. Op deze wijze zal het hem duidelijk worden dat het bij alles op de mens aankomt en dat de machinerie er alleen maar is om de mens te dienen.

Conclusies en samenvatting

1. De technologie is een belangrijke component van de hedendaagse civilisatie en de plaats die zij inneemt, zal in de toekomst nog aan betekenis winnen. Daarom zou een inleiding tot de technologie ook deel moeten uitmaken van elke vorm van algemeen onderwijs.

2. Technisch onderwijs is even waardevol als welke andere vorm van onderwijs dan ook . De ontwikkeling van de technologie en de economische noodzaak daarvan dragen bij tot zijn snelle expansie zowel kwantitatief als kwalitatief.

3. Uit de voortdurend kwantitatieve groei van het technisch onderwijs blijkt dat dit onderwijstype bij een groot aantal jongeren aanslaat. Mede om die reden heeft het een pedagogische opdracht waarvan het zich bewust moet zijn en die het moet waar maken.

4. Beroepsopleidingen kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van verstandelijke, morele en sociale hoedanigheden en daardoor tot culturele en sociale vooruitgang.

5. Om de pedagogische waarde van het technisch onderwijs tot haar recht te laten komen, dienen de leraren een instelling te hebben en onderwijsmethoden toe te passen, die aan de ontwikkeling van de menselijke persoon ten goede komen.

6. In het technisch onderwijs moet de mens centraal staan: zijn behoeften en zijn aspiraties, zijn welzijn en zijn geluk.

Uit: Uitleg nr. 284

Enkele kanttekeningen naar aanleiding van de toelatingsprocedure Mavoscholen en wat er verder ter sprake komt

Met de resultaten van het 1e Mavorapport van onze nieuwe brugklassers voor mij en in mijn achterhoofd de forumavond van een half jaar geleden, handelende over de aansluiting basisonderwijs/vervolgonderwijs, kwam ik tot de hier volgende overpeinzingen.

Op het La Sallecollege meldden zich in april/mei 1972 via de diverse schoolhoofden 140 leerlingen aan voor de brugklas. Van deze 140 kregen er 131 een gunstig advies mee van het hoofd der afleverende school, dus geschikt voor Mavo.

Toen kwam het toelatingsexamen. Van de 140 jongens en meisjes werden er tenslotte precies 100 aangenomen en 40 geweigerd. Die 100 voldeden wel niet allen aan de toelatingseisen, maar een vrij groot aantal werd alsnog toegelaten na bespreking met het hoofd

van de basisschool. Toch werden dus al 31 leerlingen ondanks het gunstig advies niet toegelaten.

Dat dit niet ten onrechte geschiedde, moge blijken uit de resultaten van de 100 nieuwelingen bij het eerste rapport d.d. 15 november. Slechts 58 behaalden volgens de Mavo-norm een voldoende rapport, 12 leerlingen een twijfelachtig rapport en 30 keer moest een onvoldoende lijst worden uitgereikt.

Ter informatie hebben wij alle hoofden de resultaten van hun leerlingen toegestuurd. De ervaring leert, dat het aantal voldoende rapporten aan het eind van het schooljaar wel iets stijgt; in het begin zijn er veelal aanpassingsmoeilijkheden.

Nu gaan er nogal wat stemmen op, die pleiten voor afschaffing van het toelatingsexamen. Ik vrees, dat het percentage zittenblijvers in de brugklas in dat geval schrikbarende afmetingen gaat aannemen, gezien de 131 gunstige adviezen, tenzij er een andere effectieve methode gevonden wordt voor toelating.

Hoofden van basisscholen zullen zeer doordacht en gewetensvol moeten adviseren omtrent de geschiktheid van hun leerlingen voor het volgen van een mavo-opleiding. Naar mijn mening wordt er te dikwijls gunstig geadviseerd. Aan de hand o.a. van de hun nu toegestuurde resultatenlijst, kunnen de schoolhoofden zich een voorzichtig oordeel vormen omtrent hun adviesbeleid.

Nu zullen sommigen beweren, dat zelfs van die 31 afgewezen leerlingen er best enkele succes zouden hebben geboekt. Het is mogelijk, maar weegt dit op tegen de laten wij zeggen 25 overigen, die hun tijd zitten te verdoen op een schooltype, dat hun niet ligt en die het studietempo nog meer remmen? In het onderhavige geval zouden er nu al 55 leerlingen in onze brugklas zitten, die het onderwijs niet met vrucht kunnen volgen, als wij dan nog aannemen, dat de twijfelachtige gevallen zich in de loop van het jaar nog herstellen. Geef ze toch die kans, zult u misschien zeggen en bij mislukking doorstromen naar een ander schooltype. Mooie theorie, waar in de praktijk tot nu toe op Aruba bitter weinig van terecht komt. Een leerling mag bij ons overigens gerust de brugklas doubleren, mits hij nog vrij jong is en wij er wel iets in „zien".

Behalve advies en toelatingsexamen tellen ook de rapportcijfers mee. Natuurlijk zijn deze cijfers o.a. een maatstaf voor het uit te brengen advies. Nu moet mij iets van het hart, ofschoon ik mij ervan bewust ben, dat ik mij op precair terrein begeef: niet alle basisscholen zijn gelijk wat het onderwijspeil betreft. Een vijf op school A is soms evenveel waard als een zeven op school B.

Als een leerkracht (toevallig?) een z.g. slechte klas heeft, zal hij geneigd zijn aan de besten (in het land der blinden....) een hoog cijfer toe te kennen, maar zijn die hoge cijfers objectief gerechtvaardigd, als die klas b.v. vergeleken werd met alle scholen van het eiland?

In dit verband zou ik willen pleiten voor centrale testen of proefwerken gedurende het jaar, die zich uitstrekken over vele basisscholen; hiermee is (naar ik hoorde) reeds een bescheiden begin gemaakt door de Inspectie van het Onderwijs.

Op onze school kennen wij al vele jaren het systeem van centrale proefwerken voor alle paralelklassen. Er zijn nu eenmaal soepele en

strenge leraren bij het cijfers geven. Deze C.P.'s dragen ertoe bij, een meer uniforme beoordeling te bevorderen.

Dit artikel is enigszins pessimistisch en misschien zelfs ietwat denigrerend gesteld. Dat was toch niet de bedoeling. De oplossing voor bovenstaande problemen kan ik ook niet geven, want zo didactisch en psychologisch geschoold ben ik niet. Ik heb slechts enkele feiten geconstateerd uit de praktijk.

Misschien stemt het even tot nadenken en bezinnen, hetgeen ook alleen maar de bedoeling was.

J. M. L. Boderie ▪

Antilliaanse studenten te Nijmegen in diskussie

Van het informatiecentrum Canoa te Nijmegen ontving de VLA een schrijven over diskussies gevoerd door Antilliaanse studenten aldaar met betrekking tot het onderwijsbeleid van de Nederlandse regering; o.a. de f. 1000,— inschrijfgeld en de herstruktueringsmaatregelen a la Posthumus. De studenten konstateren dat de befaamde f. 1000,— maatregel voor de Antilliaanse onderwijsbegroting nadelige gevolgen heeft. De studietoelagen moeten worden verhoogd en aldus moet de Antilliaanse gemeenschap bijdragen om de economische problemen van de Nederlandse regering te verlichten. Ook zullen er minder Antillianen op eigen kosten kunnen gaan studeren, vooral uit de minder draagkrachtige lagen van de bevolking, en zullen Antilliaanse werkstudenten door de maatregel getroffen worden. Een tekort aan de zo noodzakelijke intellektuelen is het gevolg. Men acht dit onjuist en eist dat de Antilliaanse regering zich tegen de bezuinigingsmaatregel uitspreekt en de f. 1000,— niet betaald, of stappen onderneemt om het reeds betaalde geld terug te vorderen.

Tevens is men van mening dat het Nederlandse onderwijssysteem, de Mammoet, overhaast op de Antillen is ingevoerd. Aan de nodige voorwaarden t.a.v. lokaliteit, leerkrachten, etc. was niet voldaan. Er is geen rekening gehouden met de sociaal-kulturele en financiële situatie van de Antillen. Ook biedt dit systeem niet elk Antilliaans kind gelijke ontplooiingskansen, waardoor het klasseverschil in stand wordt gehouden of versterkt. De Antilliaanse regering dient daarom direkt een aanvang te maken met de bestudering van een eigen Antilliaans onderwijssysteem, dat niet eenzijdig gericht is op Nederlandse belangen, maar vooral op de eigen behoeften en meer geschoold op Latijns-amerikaanse en Caraïbische leest.

Samengevat door J. Kuiper ▪

Hebt U ook . . . . . .

geschreven dat een slapende ooievaar een poot heeft, of dat een duizendpoot 16 tot ontelbaar veel poten bezit? Of meende U ook dat de munteenheid van Cuba was sigaren en rum, of een cubieke gulden, en dat men in Laos betaald met de ping-ping? (Mavo-rit)

gehoord dat collega Ras werd verblijd met de geboorte van een dochter? Van harte proficiat.

vernomen dat in Arnhem (Nederland) is overleden onze oud-collega mej. Jacqueline Fernandes. Aan de nabestaanden onze innige deelname.

gemerkt dat op de middag van 5 december alle overheidskantoren om 3 uur sloten? Waarom toch?

